

ФОЛЬКЛОРИСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯРОСЛАВА РУДНИЦЬКОГО

19 жовтня 1995 року в канадському місті Монреалі на 85-му році життя помер відомий український науковець і громадський діяч Ярослав Богдан Рудницький. Народився він 27 листопада 1910 року в Перемишлі. Після закінчення Стрийської гімназії в 1929 році вступив до Львівського університету на факультет гуманітарних наук. 1934 року майбутній вчений отримав у Львівському університеті свій перший ступінь магістра — з польської філології, а 1937 року став доктором філософії, захистивши дисертацію на тему “Географічні назви Бойківщини”.

У 1938 році Я. Рудницький від'їжджає до Берліна, діставши запрошення від Зенона Кузеля взяти участь у підготовці видання “Українсько-німецького словника”, що був спільним проектом Українського Наукового Інституту і Німецької Дослідчої Ради. З 1940 року був доцентом, а з 1943 — професором Українського Вільного Університету (УВУ) у Празі. Після закінчення Другої світової війни викладав у Німеччині в УВУ в Мюнхені, Гайдельберзькому університеті та Теологічному інституті в Гіршберзі, був референтом при Освітній Раді Центрального Представництва Української Еміграції (ЦПУЕН). 1949 року переїздить разом з родиною до Канади, де невдовзі починає працювати професором Манітобського університету. Ярослав Рудницький був організатором і довголітнім керівником Славистичного відділу у Манітобському університеті. Після виходу на пенсію в 1977 році Я. Рудницький перебрався до Монреалю, де продовжував свої наукові дослідження і громадську працю.

Вражає надзвичайно широке коло наукових зацікавлень і досягнень вченого. Лінгвістика, ономастика, топоніміка, фольклористика — ось далеко не повний перелік тих ділянок, у розвиток яких він зробив науковий внесок. Я. Рудницький є автором англomовного “Українського етимологічного словника” у двох томах, над яким він працював 40 років. Він підготував також підручники з української мови для німців і англійців, вступ до слов'янства, тощо. Загальна кількість публікацій Я. Рудницького становить понад 2000 одиниць.

Після приїзду до Канади Я. Рудницький активно включився у створення Української Вільної Академії Наук (УВАН) в Канаді, а в 1955—1969 роках очолював цю наукову установу. Під його керівництвом друкувалися такі серійні видання як “Славістика”, “Ономастика”, “Україніка Канадіяна”, “Україніка Окциденталія” та ін. Він був засновником і головою Могилянсько-Мазепинської Академії Наук (УММАН) в Канаді. Неодноразово обирався головою Української Наукової Ради Канади. Я. Рудницький відомий своєю участю в Королівській Комісії Двомовності й Двокультурності, яка працювала в Канаді в 1963—1971 роках. На основі діяльності цієї комісії була розроблена канадська державна політика багатокультурності.

Я. Рудницький сприяв розбудові українських студій в інших країнах, зокрема в Австралії та Бразилії. Свою багатогранну наукову та педагогічну роботу він поєднував з активною громадською діяльністю. З 1980 року був головою ресорту зовнішніх справ, а пізніше Головою Уряду УНР (1983—1989 рр.) та Головою Державного Трибуналу УНР і Головою Світового Об'єднання Товариств Прихильників ДЦ УНР¹.

Як професійний мовознавець, Я. Рудницький цікавився також українською фольклористикою. Приїхавши до Канади наприкінці 1940-х років, він ще застав елементи українського фольклору, що побутували на той час серед переселенців та їх нащадків. До приїзду Я. Рудницького до Канади там дуже мало було зроблено в ділянці української фольклористики². Його чекало широчезне необроблене поле української фольклористики, і вчений, й без того надміру завантажений своїми викладацькими обов'язками в Манітобському університеті, мовознавчими дослідженнями та громадською працею, береться за нелегку справу збору і публікації фольклористичних матеріалів.

На початку 1950-х років Я. Рудницький дістав фінансову допомогу від Гуманістичної Ради Канади в Оттаві, а також Манітобського університету для ведення фольклорних досліджень. Завдяки цьому, пише Я. Рудницький, “я мав змогу поїхати в р. 1953 по Канаді й зібрати при допомозі звукового лентового фонографа фольклорний матеріал від українських поселенців, а теж і від інших слов'ян. Я відвідав тоді різні місцевості в Манітобі, Саскачевані, Альберті, а опісля в Онтаріо, стараючися ввійти в контакт із найстаршими поселенцями, часто-густо першими піонерами даної околиці. Їхні оповідання, перекази, пісні, приповідки, тощо, я утривалював на звуковій ленті, а опісля описував їх точно так, як вони були наговорені”³.

В 1954—1956 роках українська газета “Канадійський Фермер” у Вінніпезі друкувала на своїх сторінках деякі матеріали, зібрані Я. Рудницьким під час експедиції 1953 року. Це призвело до того, зазначав Я. Рудницький, що “читачі ”Канадійського Фермера”, ознайомившись з матеріалом і цілпо моєї праці, самі від себе радо відгукнулися дальшими матеріалами, що — головно з 1955 року — почали напливати у великій кількості. Зредагувавши їх для друку, — продовжує автор, — ми радо містили їх на сторінках часопису, стараючися вносити якнайменше змін, головно в мові й стилі”⁴. Таким чином, до середини 1950-х років у Я. Рудницького накопичилася досить велика збірка українсько-канадських фольклорних матеріалів⁵. Ця збірка складалася з польових записів дослідника, датованих переважно 1953 роком, матеріалів, що були прислані читачами “Канадійського Фермера” в 1954—1956 рр. (проф. О. Іваха⁶ з 1955 р. та деяких інших осіб”⁷).

Я. Рудницький розумів важливість публікації матеріалів з української фольклористики в Канаді. Він прагнув видати всі зібрані матеріали, хоча й мав фінансові перешкоди на цьому шляху. Новостворена Українська Вільна Академія Наук у Канаді не мала відповідних коштів. Тому довелося просити допомоги у людей і видавати матеріали у скороченому вигляді.

Перший том “Матеріалів до українсько-канадійської фольклористики й діалектології” був надрукований у 1956 році⁸. Публікацією цього збірника Я. Рудницьким був зроблений важливий внесок у розвиток українсько-канадської фольклористики. Перший том складається з 10-ти розділів: I. Перекази й спогади про місцевості й місцеві назви; II. Оповідання й спогади про піонерські часи; III. Канадійські сміховинки; IV. Приповідки; V. Звичаєвий і обрядовий фольклор; VI. Пісні про Канаду; VII. Пісні і спогади про “Старий Край”; VIII. Miscellanea; IX. Із збірки Й. Дзьобка; X. Із спогадів В. Глинця.⁹

У першому розділі Я. Рудницький подає 17 переказів та спогадів про українські та неукраїнські місцевості й місцеві назви у Канаді, зокрема в Манітобі (“Околиця й школа ”Україна” в Манітобі”, “Початки Давфину”, “Як повстала назва ”Рутінія” в Манітобі”), Саскачевані (“Як повстала назва школи ”Україна” в Саскачевані”, “Про початки оселі ”Красне” в Саскачевані”) та Альберті (“Походження назви ”Шандро” в Альберті”, “Як прийшли до назви школи ”Радимно” в Альберті”)? В них описується, як у Західній Канаді наприкінці ХІХ — початку ХХ століть з’являлися місцевості та школи з українськими назвами. Так, наприклад, про школу “Радимно” в Альберті є запис:

У той час в Альберті шкільним організатором був Флечер, англік. Він викликав мітінг і вибрали три трости. І ми подали назву того дистрикту шкільного “Радимно”. То було наше сусідське невеличке місто в Галичині, в Ярославському повіті. То зорганізували в 1912 році, 1913 побудували шкільний будинок, а в 1914 розпочалася шкільна наука. Першим нашим учителем був українець М. Лучкович, що пізніше був першим послем до доміняльного парламенту (24.11.1949 р. Козяк, Едмонтон)¹⁰.

Викликають також зацікавлення українські народні етимології канадських назв, що подаються в цьому розділі. Тут показується, як переселенці “українізували” деякі назви місцевостей та населених пунктів. Так, містечко Стюартборн в Манітобі українці почали називати Штом-

бури, Вінніпег у Манітобі — Вінніпок, Форт Вілліам в Онтаріо — Форт-вілія, Егг Лейк в Альберті — Іглики, Реджайна у Саскачевані — Вроджайна або Врожайна¹¹.

Я. Рудницький не обмежується переказами й спогадами про місцевості та місцеві назви українського походження. Він подає також перекази про походження деяких інших назв у Західній Канаді, зокрема пов'язаних з індіанами. Для прикладу подаємо короткий переказ "Про назву "Ассінібойн" у Манітобі:

"Це ім'я білі люди дали ріці на пам'ять тих індіанців, що раз-по-раз приходили з Америки жити коло цієї ріки. Цих індіанців називали "ті, що варять каміння", бо вони кидали розпечені каміння до води в посудині, щоб вода кипіла. У їх мові камінь називався "ассіні", а "ті, що варять" називалися "бойн" (2.II.1955, Вінніпег, Ман., панна Е. Саміла)¹².

У другому розділі Я. Рудницький подає 28 оповідань та спогадів про ранній період перебування українців у Канаді, а також деякі пізніші події¹³. В них розповідається про різні небезпечні пригоди під час перших років перебування українців у Канаді, про їх тяжку працю, будівництво першої хати, школи, як відбувалося весілля за тих складних обставин, полювання. Є також спогади про народну медицину, контакти з індіанами, англомовними канадцами та менонітами. Для прикладу наводимо один з таких спогадів, який називається "Індіанські дороги":

Я раз з індіаном ішов, кажу: "Ти мене заведи там а там, на той і той пляц". А індіан каже: "Єс, я тебе заведу, там є індіанська дорога". Я думаю: дорога, ну то я піду. Як я зачав з індіаном іти — онтам прутик зломаний сюди, а там другий, так я кажу: "Де та дорога?" — "Та то — каже — дорога... треки нема ніякої, тільки прутик там зломаний". А на камени они покладут камінці на купу — оден коло другого і то їх знаки. Отже де не було патики зломити, то він там поклав камінь оден на другого і то є знак его, що туди і завше обертає кантом, куди то іде... Індіяни мають багато бистріші очі, як ми. Індіан багато скоріше загляне, як наші люди білі. Я не раз ходив з індіаном. Див'юсі добре. Він каже: Аво коза побігла! А я не видів, він видів. (Від Н. Н. Янів, Ман., 1953)¹⁴.

До речі, в матеріалах Я. Рудницького, а також в інших публікаціях можна зустріти досить багато описів контактів українців з індіанами. Але, на жаль, цей аспект ще досі не був належно досліджений у науковій фольклористичній та історичній літературі.

У наступному, третьому, розділі подаються, як називає їх Я. Рудницький, канадські сміховинки. Зокрема, деякі присвячені мовним непорозумінням між англоканадцами і українцями, коли останні ще не володіли англійською мовою. Прикладом такого мовного непорозуміння може служити сміховинка § 40:

Колись дуже докучали комарі в Лейдівуд, Ман., так, що кожного вечора треба було робити окур. Мої мама, що без літо були самі з дітьми (бо тато були на заробітку) так мусіли робити отсей окур що вечера. Раз прийшов сусід, англієць, і хотів купити поросля. Він пробував їм сказати, що він хоче, але мама не могла його зрозуміти. Вони тільки почули, що він все повторяє: "Пік" і "пик". Нарешті вони скоренько взяли путню з водою тай гуль на огонь. Вони думали, що він попикся (8.8.1954, Лейдівуд, Ман., Т. Козира)¹⁵.

У третьому розділі також наводяться приклади старокраєвого українського фольклору і, за визначенням Я. Рудницького, так званого мішаного фольклору. Географічно в цьому розділі переважають матеріали з Манітоби, яких налічується 11. Серед інших канадських провінцій представлені також Саскачеван (1 сміховинка), Альберта (1) та Онтаріо (1).

У четвертому розділі подані приказки. До своєї збірки Я. Рудницький вніс, як він зазначає, "тільки такі приповідки, яких немає в праці В. С. Плав'юка"¹⁶... Виняток складають приповідки, які в Плав'юка мають відмінну форму"¹⁷.

Всього у IV розділі 100 приказок. Так як і у випадку паремій, зібраних В. Плав'юком, в роботі Я. Рудницького домінують українські старокраєві приказки. Новотворів лише декілька (наприклад: Америка — сестра, а Канада — мати. Без принади ніхто не іде до Канади; В Вінні-

пегу не сиди, бо досидишся біди; Якби мені до Вінніпку, там си куплю хліба дрібку; тощо). Це є свідченням того, що в Канаді серед першого покоління іммігрантів побували приказки, перенесені з України, і було дуже мало новотворів.

Я. Рудницький подає приказки досить безсистемно. На с. 33—34 представлені зразки на різні теми з Манітоби, Альберти, Онтаріо та Саскачевану (переважають з Манітоби). В багатьох випадках незрозуміло, чи приказки були зібрані Я. Рудницьким під час польових експедицій, чи отримані через газету. Також часто не зазначається ім'я інформатора, хоч і вказується місце запису приказки.

На с. 34—36 подаються невеличкі збірки приказок, записані від різних осіб, — В. Голаєвича з Бенкенд, Саскачеван, Івана Павлюка, Паркерв'ю, Саскачеван, Олени Брененстунь з Вінніпега, Нестора Раковіща з Осгуд, Онтаріо, В. Гуменка з Фенвуд, Саскачеван, а також без підпису. У п'ятому розділі представлений звичаєвий і обрядовий фольклор. Тут подаються зразки весільного фольклору з невеликими описами весілля на фермах та весільні пісні, фольклорні матеріали про святкування христин, Різдва, Йордана, Великодніх свят, тощо¹⁸.

Цікаві матеріали — пісні про Канаду — зібрані в VI розділі. Тут подається 25 іммігрантських пісень про Канаду. В багатьох з них присутні мотиви залишення батьківщини і ностальгії за нею, очікування вісток в “Старому Краї” з Канади, розлучення подружжя після виїзду чоловіка на заробітки до Канади, життя на фермі. У більшості пісень домінує сумний настрій і песимістичний погляд на нелегке іммігрантське життя в Канаді. Разом з тим, у деяких піснях спостерігаються протилежні настрої, коли переселенці радіють з приводу того, що їм вдалося вирватися з тяжкого підневільного життя в “Старому Краї” і розпочати нове життя в Канаді.

Мотив гіркої суми за рідним краєм спостерігаємо, наприклад, у пісні “З Буковини в Канаду”:

Буковина моя мила, — мій солодкий краю,
Я на тебе, сиротино, нишком поглядаю,
То заплачу жалібноенько на чужій сторонці,
Бо тут в'яну і всихаю, як листок на сонці.
Рідне слово тут не чую, пустка тут усюди,
Тут не наші широко-рідні, а чужі люди.
Тут ні батька, ні родини, ні рідної хати,
Тяжко, Боже, на чужині свій вік вікувати.

(Запис п. А. Мандзій, Ванкувер, 1954)¹⁹

Протилежні мотиви звучать у пісні “Отак заспіваймо, браття”:

Отак заспіваймо, браття,
Та у тій Канаді,
Та забудьмо доло вже лиху!
Як си нагадаю за ту “Галіцію”,
То ми прийде до страху:
Ніби ми страшно,

Ніби ми смішно,
Як там тирплят,
Не гаразд, як там працюют,
Усім хліба роблят ляхам,
За півдурно день і ніч...

(ЗЛ. 1954, Емвіа, Ман.,
Павло Тодорчук)²⁰

Серед пісень про Канаду сім, зокрема, записано Тетяною Кошиць.
У VII-му розділі зібрані деякі пісні й спогади про “Старий Край”. Серед них є історичні пісні про Богдана Хмельницького (§ 99), перекази про Довбуша (§ 103), Тараса Шевченка (§ 104), Кармелюка (§ 106, 120), чумацька пісня (§ 108), любовні пісні (§ 111, 115, 127), гаївки (§ 118), тощо²¹.

Наступний великий розділ “Miscellanea” складають матеріали, які, як зазначає Я. Рудницький, “не можна було вмістити з технічних причин ні в одному з попередніх розділів, хоч своїм змістом вони підходять до деяких із поданих угорі категорій словесности”²². В цьому розділі надруковані різні типи фольклорних матеріалів, переважно старокраєвого походження.

В IX розділі подаються деякі українські народні пісні із збірки Йосафата Дзьобка²³ “Чиє то полечко не зоране?” й інші народні пісні”,

що була видана у Вінніпезі 1956 року. Завершує перший том “Матеріалів до українсько-канадської фольклористики й діалектології” невеличкий спогад одного з перших українських переселенців в Канаді Василя Єлняка²⁴.

Після видання першого тому “Матеріалів до українсько-канадської фольклористики й діалектології” Я. Рудницький продовжував працювати над підготовкою наступних томів. Вже 1958 року був надрукований другий том²⁵. Він складається з двох частин. Перша має заголовок “Varia” і охоплює майже 80 відсотків матеріалів книжки. В другій частині подаються матеріали із збірника о. Т. Д. Волохатюка, зібрані як в Україні, так і Канаді. Багато фольклорних записів, включно з обрядовими піснями, о. Волохатюк зробив під час Першої світової війни від сестри Йосифини-Артемії з села Цигани, повіт Борщів, Західна Україна.

Другий том поступається своєю впорядкованістю першому тому. Його головний недолік полягає в тому, що в ньому подаються невпорядковані матеріали без відповідного поділу на жанри чи піджанри усного фольклору. Тут вміщені поруч приклади старокраєвого фольклору і новоствореного, любовні пісні, весільні, коломийки, рекрутські пісні, тощо. Зразки із збірника о. Т. Д. Волохатюка вміщені не тільки у відповідному розділі, але й в матеріалах під заголовком “Varia”. Все це дещо ускладнює користування цими матеріалами.

В 1960—1961 роках Я. Рудницький видає англійські версії своїх “Матеріалів до українсько-канадської фольклористики й діалектології”²⁶, що було надзвичайно позитивним явищем в українсько-канадській фольклористиці. Роблячи свої видання широко доступними для англійськомовних читачів, Я. Рудницький, безумовно, спричинився до популяризації українсько-канадського фольклору на Північноамериканському континенті.

Це був ніби відгук на давно назрілу проблему. Коли 1946 року Володимир Плав'юк видав свою збірку українських паремій, то відомий канадський науковець, професор Ватсон Кіркконнелл написав на неї дуже позитивну рецензію, що була надрукована у “Торонтському університетському кварталнику”. В ній професор Кіркконнелл зазначає, що “якби ця скарбниця української народної мудрості була би перекладена на такі світові мови, як англійська чи французька, це викликало б велике зацікавлення серед фольклористів на цьому континенті”²⁷. Те, що не вдалося зробити у випадку приказок, зібраних В. Плав'юком, вдалося з Я. Рудницьким.

Останній том україномовних фольклористичних матеріалів Я. Рудницького побачив світ в 1962—1963 роках²⁸. Він складається з 5-ти розділів: “З матеріалів сл. п. І. Новосада”, “Із спадщини Т. Білоуса”, “Із збірки о. М. Кінаша”, “Із збірки Т. Федика” та “З інших матеріалів”.

Фольклористичні матеріали І. Новосада становлять основну частину цього тому. Вони друкувалися в часописі “Український голос” в 1938 році, і були передані Я. Рудницькому дружиною покійного І. Новосада. Тома Білоус — українсько-канадський сопілкар, який, свідчить Я. Рудницький, “живучи в Вінніпегу, ...у вільних від праці хвилинах вигравав на сопілці й приспівував відповідні мелодії. Поміщений тут матеріал, — продовжує Рудницький, — це записи впорядника цієї книжки з часу безпосередньо перед смертю Т. Білоуса в 1958 р.”²⁹. У розділі “Із збірки о. М. Кінаша” міститься лише одна пісня “Вищий мені, сестро люба...”. Збірка під редакцією о. М. Кінаша була надрукована під назвою “Золота книжочка для старих і молодих” у США в 1920-х роках.

Найбільш відомим збирачем українсько-канадського фольклору, представленим у виданні Рудницького, є Теодор Федик. Його збірник “Пісні про Канаду і Австрію” був настільки популярним, що вийшов шістьма накладами (останній з них мав назву “Пісні імigrantів про Старий і Новий Край”) у 1908—1927 роках загальним тиражем 50 тис. екземплярів³⁰.

У розділі “З інших матеріалів” поміщено вірш І. Дідуха “З життя українських дівчат в Канаді: Катерина”, який було попередньо надруковано у 10 числі “Українського голосу” за 1922 рік.

Крім згаданих праць, Я. Рудницький є також автором теоретичної статті “До питання систематики українсько-канадського фольклору”³¹. Рудницький поділяє його на три категорії: 1) новостворений українсько-канадський фольклор, 2) перенесений фольклор та 3) змішаний фольклор. Новостворений українсько-канадський фольклор учений ділить знову ж на фольклор у широкому й вузькому розумінні.

Термін “українсько-канадський фольклор” у найширшому розумінні, — за словами Рудницького, — охоплює сукупність усіх виявів українсько-канадської усної народної творчості, без уваги на те, чи вони зафіксовані в українській, чи в якій іншій мові, а також і без уваги на те, чи вони походять від канадійців українського чи іншого походження, коли вони зафіксовані в українській мові або торкаються українського життя в цій країні”³².

Рудницький також виокремлює українсько-канадський фольклор у вузькому розумінні. “Вузьке розуміння цього терміна, — на думку Рудницького, — охоплює тільки певні вияви української усної народної творчості, а саме тільки такі її види, що були створені українською етнічною групою вже на канадському терені й тематично торкаються виключно канадської дійсності”³³. До “імпортованого” українського фольклору Рудницький зараховує ті українські пісні, оповідання, сміховинки, легенди, приповідки, загадки та ін., що були “привезені нашими переселенцями з України. В широкому розумінні слова, — говорить Рудницький, — вони теж належать до української народної словесності в Канаді. Їх співають уже молодші покоління, які не були в Україні, представники яких — уродженці Канади”³⁴.

До третьої категорії так званого мішаного фольклору Рудницький зараховує “адаптовані тексти, пристосовані до українсько-канадської дійсності”³⁵. Як приклад він подає такий текст: Приїжджаю я до Саскатону на жнива. Побачив свого товариша, котрий вже був тут довше замешканий. І приходимо до него в гості. Але що в ті часи (ще 28 і 29-го року) не так дуже то всьо славне було, поставив він фляшку горілки. І ми п'ємо. Дав він нам по одній чарці, ну, то ми тільки так пооблизувалися. Кажем до товариша: “Друже, та давай нам ще по одній, та ж Тарас Шевченко пив по дві!” То він дав ще по одній. Випили ми то і кажемо до него: “Та ж Тарас Шевченко пив по три!” Він дав нам ще по одній і каже так: “Пив, але платив! А ви нічого не платите!” (І. Рошко, Калгарі, Алберта, 26.1953)³⁶.

Рудницький вважає, що його поділ українсько-канадського фольклору на три категорії “має не тільки формальне значення”, але також показує “виразно проведену хронологію поодиноких фольклорних типів”³⁷. “Ясно, — пише Рудницький, — що перенесений фольклор буде найстаршою верствою усної словесності, бо він існував іще перед перенесенням його носіїв на новий терен. Знову ж властивий українсько-канадський фольклор має всі ознаки нового наверствування... Те саме стосується й мішаного (гібризованого) фольклору”³⁸.

Великою заслугою Ярослава Рудницького є те, що він виховав декілька українських фольклористів у Канаді. Серед них можна назвати, наприклад, відомого канадського дослідника, автора багатьох праць з українсько-канадського фольклору Роберта Б. Климаша. 1960 року Р. Климаш захистив під керівництвом Ярослава Рудницького в Манітобському університеті цікаву магістерську роботу на тему “Канадизація слов'янських прізвищ: дослідження мовних контактів”³⁹. Пізніше Р. Климаш продовжив свої фольклористичні студії при Індіанському університеті в США, де під керівництвом професора Річарда М. Дорсона він підготував докторську працю з українсько-канадського фольклору⁴⁰. В цій роботі Климаш значно розвинув теоретичні аспекти вивчення українського фольклору в Канаді, дослідження яких розпочав ще його перший вчитель в галузі українсько-канадського фольклору Я. Рудницький. У своїй докторській праці Р. Климаш прагнув, по-перше, проникнути в суть причин фольклорних змін на підставі зібраного ним корпусу у преріях Канади, по-друге, описати та пояснити тенденції, процеси та механізми дії, які проявляються в цих змінах і, по-третє, проаналізувати та

визначити показники неперервності традиційного українського фольклору в новому канадському докльї.

Таким чином, Ярослав Рудницький, безумовно, зробив важливий внесок у розвиток українсько-канадської фольклористики. Він зібрав і видав велику кількість матеріалів з українсько-канадського фольклору. В деяких випадках його система упорядкування потребує певного вдосконалення, але не це головне у науковій творчості Я. Рудницького. Головним є те, що він зумів зберегти і передати для майбутніх досліджень величезні скарби української усної народної словесності та познайомив англomовний науковий світ з її красою. Своїм ентузіазмом і наполегливістю Ярослав Рудницький проклав шлях до вивчення українського фольклору в Канаді наступним поколінням дослідників.

Знаменно, що внесок Я. Рудницького в ділянку українсько-канадської фольклористики був відзначений в 1988 році медалью Асоціації Канадських Фольклористів "Барбо", що носить ім'я видатного канадського фольклориста Маріуса Барбо.

Едмонтон, Канада

Богдан МЕДВИЦЬКИЙ

- ¹ Про біографію Ярослава Рудницького див. детальніше: *Mandryka M. I. Bio-Bibliography of J. V. Rudnyckyj*. — Winnipeg: Ukrainian Free Academy of Sciences, 1961. — 72 p. *Марчук М. Біографічний довідник до історії українців Канади*. — Вінніпег, 1986. — С. 552; Рудницький Ярослав Богдан // *Енциклопедія Українознавства: Словникова частина* / Гол. ред. проф. Володимир Кубійович. — Т. 7. — Париж — Нью-Йорк, 1973. — С. 2632; *Senkus R. Rudnyckyj Jaroslav* // *Encyclopedia of Ukraine: Volume IV*. — Toronto, 1993. — P. 425—426. *Woycenko O. J. V. Rudnyckyj's Vita Intensiva: A Biographical Sketch* // *Scripta Manent... A Bio-Bibliography of J. V. Rudnyckyj*. I. — Winnipeg — Ottawa, 1975. — P. 7—24.
- ² Див.: *Медвицький Богдан. Збирання і вивчення українського фольклору в Канаді* // *Нар. творчість та етнографія*. — 1991. — № 2. — С. 41—48; *Рудницький Ярослав. Матеріали до українсько-канадської фольклористики й діалектології*. Т. III (1). — Вінніпег: Українська Вільна Академія Наук, 1956. — С. IX—X. До речі, Я. Рудницький вже в 1951 році видав україномовну брошуру текстів для читання з традиційного прозового та пісенного українського фольклору: *Rudnyckyj J. V. Readings in Ukrainian Folklore*. — Winnipeg: University of Manitoba Press, 1951. — 32 p.
- ³ *Рудницький Ярослав. Матеріали...* — Т. III (1). — С. X.
- ⁴ *Там же*.
- ⁵ Тетяна Кошиць — дружина видатного українського диригента, композитора і етнографа Олександра Кошиця. Народилася 1892 року у Вінниці, померла 1966 року в Вінніпезі. З 1926 року перебувала в США, у 1940-х роках перебралася до Канади. Довгий час працювала директором Осередку української культури й освіти у Вінніпезі. Організовувала освітні курси українського народного мистецтва та була збирачем української народної творчості.
- ⁶ Онуфрій Івах — народився 1900 року в селі Підлип'ї на Борщівщині, Західна Україна. Помер 1964 року у Вінніпезі. Приїхав до Канади в 1908 році. Здобув освіту в Саскачеванському університеті в Саскатуні. Був письменником і журналістом. Працював у редакції газети "Український голос" у Вінніпезі.
- ⁷ *Рудницький Ярослав. Матеріали...* — Т. III (1). — С. XI.
- ⁸ Дещо скорочене перевидання цього збірника вийшло два роки пізніше під назвою: *Readings in Canadian Slavic Folklore: I. Texts in Ukrainian* By J. V. Rudnyckyj. — Winnipeg: The University of Manitoba Press, 1958. — XI. 192 p.
- ⁹ Див.: *Рудницький Ярослав. Матеріали...* — Т. III (1). — С. 1—7.
- ¹⁰ *Там же*. — С. 7.
- ¹¹ *Там же*. — С. 8.
- ¹² *Там же*. — С. 4.
- ¹³ Див.: *Там же*. — С. 9—26.
- ¹⁴ *Там же*. — С. 9—10.
- ¹⁵ *Там же*. — С. 27.
- ¹⁶ Мається на увазі книга Володимира Плав'юка "Приповідки або українсько-народна філософія", що вийшла в Едмонтоні накладом автора 1946 року.
- ¹⁷ *Рудницький Ярослав. Матеріали...* — Т. III (1). — С. 33.
- ¹⁸ Див.: *Там же*. — С. 37—58.
- ¹⁹ *Там же*. — С. 60.
- ²⁰ *Там же*. — С. 72—74.
- ²¹ Див.: *Там же*. — С. 77—105.
- ²² *Там же*. — С. 106.
- ²³ Йосафат Дзьобко народився 1877 року в селі Бересті на Лемківщині. На початку 1890-х років виїхав до США, а 1899 року перебралася до Канади. Фермерував у Вірден, Манітоба. Меценат української культури в Канаді, збирач усної народної творчості.
- ²⁴ *Рудницький Ярослав. Матеріали...* — Т. III (1). — С. 273.

- ²⁵ Рудницький Ярослав. Матеріали до українсько-канадської фольклористики й діалектології. Т. V (3). — Вінніпег: Українська Вільна Академія Наук, 1958. — С. 281—541.
- ²⁶ Rudnyts'kyj J. B. Ukrainian — Canadian Folklore: Texts in English Translation. — Winnipeg: Published by Ukrainian Free Academy of Sciences, 1960. — 232 p.; Readings in Canadian Slavic Folklore: II. Texts in English Translation. By J. B. Rudnyts'kyj. — Winnipeg: The University of Manitoba Press, 1961. — 96 p. (В останньому виданні упорядник включив деякі тексти з фольклору поляків, росіян та інших народів).
- ²⁷ Kirkconnell Watson. V. New Canadian Letters // The University of Toronto Quarterly. — Vol. 16. — 1947. — P. 297.
- ²⁸ Рудницький Ярослав. Матеріали до українсько-канадської фольклористики й діалектології. Т. IX (7). — Вінніпег: Українська Вільна Академія Наук, 1962—63. — С. 543—694.
- ²⁹ Там же. — С. 678.
- ³⁰ Детальніше про збірку Т. Федика див.: *Медвідський Богдан*. Збирання і вивчення українського фольклору в Канаді. — С. 44—45; *Medwidsky Bohdan*. Between Poetry and Oral Folklore: Early Ukrainian Immigrant Verses in Canada // Canadian Slavonic Papers. — Vol. XXXIV. — September, 1992. — N 3. — P. 225—244.
- ³¹ Рудницький Ярослав. До питання систематики українсько-канадського фольклору // Збірник на пошану Зенона Кузеля: Праці філологічної та історично-філософської секцій / За ред. Володимира Янева. — Париж — Нью-Йорк — Мюнхен — Торонто — Сідней: Наукове Товариство ім. Шевченка, 1962. — С. 135—139.
- ³² Там же. — С. 136.
- ³³ Там же. — С. 137.
- ³⁴ Там же. — С. 138.
- ³⁵ Там же.
- ³⁶ Там же.
- ³⁷ Там же. — С. 139.
- ³⁸ Там же.
- ³⁹ Скорочений варіант магістерської роботи Р. Климаша див.: *Klymasz Robert*. The Canadianization of Slavic Surnames; A Study in Language Contact. — Vol. 11. — 1963. — P. 81—105; 182—195; 229—253;
- ⁴⁰ *Klymasz Robert*. Ukrainian Folklore in Canada: An Immigrant Complex in Transition. — Indiana University, Ph. D., 1971. — V. — 325 p.

*Із зразків української поезії ХХ століття
про народне свято Різдва Христового*

ВІЧНА ЛАСКА

Усе минає, гасне і спливає,
Лише вона над грішною землею
Сріблиться милосердною зорею,
Відвічна ласка Божого Різдва!
Небес прещедра голуба канва
І білий світ над чорною ріллею —
Сам Бог тебе леліє, цвіт-лілеє, —

О, Україно, ти віки жива!
Ти, як і Він, з народження терпіла,
Але рука Господня охрестила
Твій лод, і землю, і твоє буття...
Цвігть, ряснійте, ниви колоскові!
У Нім, у Нім — у Вічному Христові —
І доля й щастя, сила і життя!

Микола Шербак